חצר איתרבאי משום יד ולא גרעה משליחות גבי גט דחוב הוא לה א)אין חבין לאדם אלא בפניו גבי מתנה דזכות הוא לו ב)זכין לאדם שלא בפניו גופא ראה אותן רצין אחר המציאה וכו' אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען בעי רבי ירמיה [א] במתנה היאך קבלה מיניה ר' אבא בר כהנא אע"פ שרץ אחריהן ואין מגיען ג)בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו ד)אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא אמר ליה רב פפא לרבא ואמרי לה רב אדא בר מתנה לרבא ואמרי לה רבינא לרבא לאו היינו מתניתין ראה אותן רצין אחר המציאה ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן והוא שרץ אחריהן ומגיען ובעי רבי ירמיה במתנה היאך וקבלה מיניה רבי אבא בר כהנא במתנה אף על פי שרץ אחריהן ואין מגיען אמר ליה מתגלגל קאמרת שאני מתגלגל דכמונח דמי:

מתני' ה)מציאת בנו ובתו הקטנים מציאת עבדו ושפחתו הכנענים ו)מציאת אשתו הרי אלו שלו ז)מציאת בנו ובתו הגדולים מציאת עבדו ושפחתו העברים מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן כתובה הרי אלו שלהן:

גמ' אמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידו למימרא דסבר שמואל קטן לית ליה זכייה לנפשיה מדאורייתא והתניא השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו למחצה לשליש ולרביע לא ילקט בנו אחריו רבי יוסי אומר ח)בין כך ובין כך ילקט בנו ואשתו אחריו ואמר שמואל הלכה כרבי יוסי אי אמרת בשלמא קטן אית ליה זכייה לנפשיה (א) כי קא מלקט לנפשיה קא מלקט ואבוה מיניה קא זכי אלא אי אמרת קטן לית ליה זכייה לנפשיה כי קא מלקט לאביו קא מלקט (ב) אבוה עשיר הוא אמאי אשתו ובנו מלקט אחריו שמואל טעמא דתנא דידן קאמר וליה לא סבירא ליה וסבר רבי יוסי קטן אית ליה זכייה מדאורייתא ט)והתנן י)מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום רבי יוסי אומר גזל גמור ואמר רב חסדא כ)גזל גמור מדבריהן נפקא מינה להוציאו בדיינין אלא אמר אביי עשאוה כמי שהלכו בה נמושות דעניים גופייהו מסחי דעתייהו סברי בריה דהיאך מלקטי ליה א"ל רב אדא בר מתנה לאביי ל)וכי מותר לאדם להרביץ ארי בתוך שדהו כדי שיראו עניים ויברחו אלא אמר רבא

עשו

גבי מתנה דזכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו. ושלא מדעתו (ג) דאמן סהדי דניחא ליה שתהא שלוחו הלכך כי ליתיה בצד חצרו דליכא למימר ידה דאינה סמוכה לה תיפוק לה זכייתה משליחותה כי היכי דשלוחו זוכה לו שלא בפניו חצרו נמי זוכה לו שלא בפניו. ומיהו גבי מציאה כי ליתיה גבה דלא נפקא זכייתה משום יד ליכא לרבויי משליחות דגבי שליחות איכא דעת השולח או דעת שליח אבל חצר ליכא לא דעת שולח ולא דעת שליח הלכך בעינן ו)דעת אחרת מקנה אותו: **ורק ארנקי.** והפקירו לכל הקודם: **שאין סופו לנוח.** בתוך האויר: **כמונח דמי.** וקנאו בעל הבית הראשון או לאו כמונח דמי. להכי נקט אויר שאין סופו לנוח בתוך הבית כמונח דמי דאילו אויר שהיה סופו לנוח בתוך הבית פשיטא לן דאפילו קדם איש אחר וקלטה בתוך האויר לא קנה דמשנכנס לאויר קנאו בעל הבית דתנן במסכת גיטין (דף עט.) היתה עומדת בראש הגג וזרק לה גט כיון שנכנס לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא למעלה והיא למטה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זו מגורשת: **ואינו מגיען.** אלמא מתגלגלים ויוצאין הן ואין סופן לנוח וקאמר דקנה ליה שדהו: **מתני' מציאת בנו ובתו הקטנים כו'.** בנו קטן בגמרא מפרש מ"ט. בתו הקטנה בכתובות (דף מו:) ילפינן לה מקראי דקטנה ואף נערה כל שבח נעוריה לאביה: **מציאת עבדו ושפחתו הכנענים שלו.** שהרי גופו קנוי לו עולמית כדכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם וגו': **מציאת אשתו.** רבנן תקינו ליה משום איבה ז): **מציאת עבדו ושפחתו העברים.** בגמ' ח) פריך לא יהא אלא פועל דאמרינן לעיל (דף י.) מציאתו לבעל הבית: **גמ' מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו.** בשלמא בתו ואשתו טעמא מפרש להו במקומן בכתובות ט) אלא בנו טעמא מאי: **מריצה אצל אביו.** הלכך כשמגביה לצורך אביו הגביהה: **ילקט בנו אחריו.** מותר לבנו של פועל אם עני הוא ללקוט אחר אביו את לקט הנושר. אבל אם קבל הפועל את השדה למחצה לשליש ולרביע עשיר הוא והרי הוא כבעל הבית בשדה זה ולא ילקט בנו אחריו לפי שלקט בנו לאביו: **בין כך ובין כך כו'.** דאם האב עשיר הבן עני וזוכה לעצמו: **טעמא דתנא דידן קאמר.** מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו: **וליה לא ס"ל.** דמציאת קטן לאביו: **מדבריהם.** מפני דרכי שלום: **ונפקא מינה.** מדר' יוסי הא אתא לאשמועינן דהחמירו חכמים בתקנתן כגזל גמור להוציאו בדיינין וכיון דמדאורייתא לית ליה זכייה נמצא אביו גוזל את העניים: **אלא אמר אביי.** רבי יוסי נמי כתנא דידן ס"ל דקטן לית ליה זכייה וגבי לקט היינו טעם דכיון דיש לו לפועל זה בנים ואשה עניים עצמן מייאשי מלקט שלה לפיכך עשאוה כשדה שהלכו בו הנמושות דתנן (פיאה פ"ח מ"א) מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בו הנמושות לקוטי בתר לקוטי דמההיא שעתא מסחו עניים דעתייהו מיניה והכא נמי מסחו דעתייהו כו':

עשו

חצר משום יד אתרבאי. ולכך כי הוי דומיא דיד דהיינו כשהוא בצד חצרו קונה אפילו בע"כ או אפילו קטנה י)כידה וכשאינה סמוכה לחצרה דלא הוי דומיא דיד לא תימא כי היכי דאין לו דין יד הכי נמי אין לו דין שליחות אלא לא גרע משליחות [ב] וכמידי דזכות כמו מתנה קנה ואפילו אינו עומד בצד חצרו ואפילו אינה משתמרת ובמציאה דאין דעת אחרת מקנה אותה בעינן משתמרת ובגט דחוב הוא לה אפילו במשתמרת אינה מתגרשת דלא עדיפא משליחות דאין חבין לאדם שלא בפניו: **ויצא** בפתח אחר. ל"ג ואפקריה דהא חשיב ליה דעת אחרת מקנה אותו דמייתי ראיה ממתנה ואי אפקריה אם כן מיד כשיצא הארנקי מידו היה הפקר ובשעת זכייה ליכא דעת אחרת אלא ל"ג ואפקריה ולעולם היא שלו עד שיזכה בה אחר: **ואמר** שמואל הלכה כרבי יוסי. תימה דבפ' כל הגט (גיטין דף ל. ושם ד"ה כיחידאה) לא בעי שמואל לאוקמי מתניתין דהמלוה מעות את הכהן ואת הלוי כ)[להיות מפריש עליהן מחלקן] כרבי יוסי כיחידאה לא מוקמינן *והכא פסיק הלכה כמותו וי"ל דדוקא הכא גבי לקט פסיק כוותיה מהאי טעמא דמסתמא עניים גופייהו ניחא להו כו' והא דאוקמי בפרק כל הגט (שם) כרבי יוסי היינו רבי יוסי דפ' הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יח. ושם ד"ה עשו) דאמר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ומפרש טעמא בגמ' משום דעשו את שאינו זוכה כזוכה דהוי דומיא דהמלוה מעות דהוו חליפין ביד כהן דהיינו מעות ועשו כאילו זכה במעשר עצמו והא דקרי ליה יחידאה אע"ג דבבכורות לא פליג אלא ר"מ מ"מ רבנן דפליגי עליה הכא גבי לקט כ"ש דפליגי עליה התם גבי מתנות: **אי אמרת בשלמא דאורייתא.** תימה מנ"ל לר' יוסי קטן זוכה מן התורה וכן בסמוך דפריך וסבר רבי יוסי מציאת קטן דאורייתא ומנ"ל ודלמא איכא אלא מדרבנן ואביו לא זכה מיניה כלל ולהכי מלקט אחריו וי"ל דמסתמא לא פליג ר' יוסי אכמה משניות דפרקין ודפרק חלון (עירובין דף עט: ושם) ודמסכת מעשר שני (פ"ד מ"ד) דמייתי בפרק התקבל (גיטין דף סה. ושם) דלכולהו משניות יד בן כיד אביו וא"ת ונימא לעולם זכי לנפשיה מדרבנן ובתר הכי זכי אבוה מיניה משום איבה ומשום הכי מלקט וי"ל דמדרבנן אין סברא שיתקנו שתי זכיות שיזכה הבן קודם ואח"כ יזכה האב ממנו אלא אי מדרבנן הוא בשעת זכיית הבן בא לו זכיית האב משום דבשעת הגבהה לוקחה להריצה לאביו אלא ודאי זכה לנפשיה מדאורייתא ואבוה זכה מיניה משום איבה שסמוך על שלחנו: **ואבוה** עשיר הוא. לאו דוקא עשיר אלא כלומר כיון שיש לו חלק בשדה חייב בלקט כדדרשינן לר"א פ"ק דגיטין (דף יב. ושם) לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו ולרבנן נמי או נפקא להו מקרא אחרינא או תרתי ש"מ: **שמואל** טעמא דתנא דידן קאמר. וא"ת אמאי לא אוקמה בטעמא דידיה דסבר שמואל דזכי לנפשיה מדאורייתא ומדרבנן אבוה זכי מיניה משום איבה וכרבי יוסי וי"ל דקטן דקתני במתני' משמע ליה בקטן ממש ואע"פ שאינו סמוך על שלחנו ואילו היה זוכה לעצמו מן התורה לא היה להם לתקן שיזכה אביו כיון דליכא איבה שהרי אינו סמוך על שולחנו אלא ודאי לא זכי לנפשיה כלל אלא לאביו שבשעת הגבהה מגביה לצורך אביו:

רבי

מסורת הש"ס

א) [קדושין כג. וש"נ], ב) לקמן קה., ג) [זבחים כה:], ד) גיטין עט: שבועות מא., ה) [גיטין סא.], ו) ס"א חצר המשתמרת. רש"ל ורש"א, ז) [ע"ב], ח) [שם], ט) [דף מו. ודף נו.], י) נ"ל כידה, כ) רש"ל.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אית ליה זכייה לנפשיה מדאורייתא כי קא מלקט: (ב) שם ואבוה עשיר: (ג) רש"י ד"ה גבי מתנה וכו' דאמן סהדי דניחא. נ"ב אע"ג דקי"ל בכ"ב דף יג ע"ב ודף קלא ע"א דשוא מתנות ימיה היינו היכא שמעלתו אומר זה אבל מסתמא אמרי' דניחא ליה ליקח במתנה וק"ל:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואמר וכו' והבא פסיק הלכה כמותו. עיין גיטין יג ע"א תוס' ד"ה והא:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' במתנה היאך קבלה כו'. נ"ב פי' הרמב"ם דוקא כה"ג אבל בכיפה לכי רץ לא ול"ע (ועי' מ"ש רבינו בח"מ סי' רס"ח ס"ק י"ב): [ב] תוס' ד"ה חצר וכמידי דזכות כו'. נ"ב כרב ספרא ורמב"ם פסק כההוא מרבנן:

◆

מוסף רש"י

אין חבין לאדם אלא בפניו. אין אדם יכול לעשות שלוחו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה או הפסד (קדושין כג.) דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו, אבל להרויחו אנן סהדי דניחא ליה, לפיכך זכין ואין חבין (חולין פג.) דבר שהוא לרעתו קרוי חובה (כתובות יא.) דבר שהוא טוב לו שאינו חפץ בו (סוטה כה.). **גזל גמור מדבריהן.** אפילו לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא (גיטין סא.). **נפקא מינה.** מדר' יוסי, להוציאה בדיינין. דלרבנן לא נפיק בדיינים ומיהו לר' יוסי גזל מעליא לא הוי ליפסל לעדות ולעבור עליו בלאו (שם).

עין משפט
נר מצוה

צו א ב מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ג ופ"ד מהל' זכייה ומתנה הל' ג [רב אלפס כאן ובגיטין פ"ח דף קסט.]:

צז ג טוש"ע ח"מ סי' רמג סעיף כד:

צח ד מיי' פי"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן ער סעיף ג:

צט ה מיי' שם ופ"ב מהל' אישות הל' ג ופכ"א שם הל' א סמג שם וסי' מח טוש"ע שם וטוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ג וסי' פד:

ק ו מיי' פי"ז מהלכות גזילה ואבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' ער סעיף ג וטוש"ע אה"ע סי' פד:

קא ז מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' יא:

קב ח מיי' פי"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן ער סעיף א:

קג ט מיי' פ"ד מהלכות מתנות עניים הל' יג:

◆

רבינו חננאל

ופריק רב אשי חצר איתרבי משום יד ולא גרעה משליחות גבי גט דחוב הוא לה אינה מגורשת אם זרק לה גיטה בעלה בחצירה אא"כ עומדת בצד חצירה כדתנן אין חבין לאדם אלא בפניו. אבל מתנה דזכות הוא לו אע"פ שאינו עומד בצד שדהו קנה כדתנן וזכין לאדם שלא בפניו. ואסקי' צבי שבור וכיוצא בו אם רץ אחריהן ומגיען ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו והוא שעומד בצד שדהו. ואם היו חרבות והקנה לו אחד במתנה אע"פ אם ירוץ אחריהן אין יכול להגיעם כיון שעברו בתוך שדהו קנאם הואיל ומתגלגלין וקי"ל מתגלגל כמונח דמי: **מתני'** מציאת בנו ובתו הקטנים הרי הם שלו. אמר שמואל מפני מה אמרו מציאת קטן לאביו שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו ואינה מאחרה בידו. למימרא דסבר שמואל דקטן לית ליה זכייה לנפשיה והתניא פועל ילקט בנו אחריו למחצה לשליש ולרביע לא ילקט בנו אחריו. פי' כיון שיש לו חלק בתבואת השדה אפי' א) הוה ליה עשיר. ותנן מי שיש לו מאתים זוז הרי זה לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר כו'. ר' יוסי אומר בין כך ובין כך אשתו ובניו מלקטין אחריו. ואמר שמואל הלכה כר' יוסי ואי אמרת לאביו הוא זוכה אביו עשיר הוא. ודחי' שמואל טעמיה דתנא דידן קאמר וליה לא ס"ל. ושקלינו וטרינו לאוקמא דר' יוסי סבר אית ליה זכיי' לנפשי' ולא איתוקמא אלא מדרבנן אית ליה זכייה לנפשיה.

א) אולי צ"ל ואפילו עני הוה ליה כעשיר.